

Oostsingel gespreksverslagen raadpleging

Aanleiding: varianten voor de herinrichting

De drie varianten die zijn voorgelegd en aan de hand van impressies zijn toegelicht in de gesprekken:

- Variant A: Graswallen met een vlakke walkant voor een onderhouds- en wandelpad, met nieuwe beschoeiing op een strakke hoekige oeverlijn langs de palen die in het water zijn geplaatst (Singelvisie).

- Variant B: Begroeide wallen met nieuwe beschoeiing zonder brede walkant, op de bestaande oeverlijn, zonder pad.

- Variant C: Begroeide wallen met vlakke walkant voor een onderhouds- en wandelpad, met nieuwe beschoeiing op een strakke hoekige oeverlijn langs de palen die in het water zijn geplaatst.

- Bij elke variant is een beschoeiing voorzien zoals ook langs de gehele Singel is aangebracht.

NB. Waar Bewoner(s) / BW is genoemd, kan ook Gebruiker(s) worden bedoeld. De verslagen zijn geanonimiseerd en in willekeurige volgorde geplaatst.

1 van 9

Verslag gesprek 'Bastions Hogewal / Torenwal' met bewoner(s) Oostsingel

BW=Bewoner(s), PL=Projectleider

→ Variant A

- PL: Variant A is de variant van het Singelplan, zoals eerder toe besloten was.
- BW: Impressie geeft verkeerde voorstelling van zaken. BW hebben gezien waar in het water de palen staan die de lijn duiden; dit klopt niet in vergelijking met waar de persoon loopt in de impressie.
- BW: Als er land moet komen, moet er water weg; verwachting dat er dus méér water verdwijnt, anders dan weergegeven wordt.
- BW: Veel bezwaar tegen trap tussen bastions naar beneden. En kale wallen zijn vermindering van uitzicht en woongenot.
- PL: Er komt wel compensatie voor groen. Matten in het water, rietkragen. Haalt zicht weg van wat erachter gebeurt. Meer bomen in variant A, het bomenlint wordt hersteld. Op de impressie staan allemaal grote bomen, maar er zullen ook nieuwe bomen bij komen. De hagen zijn op dit moment erg dun, er zou een nieuwe winterharde groene haag komen, waardoor je niet de begraafplaats op kijkt. 1.20m hoog op begraafplaats, tot 1.60m à 1.80m hoog om inkijk te beperken. Verder: de gemeente is geen eigenaar van Katholieke begraafplaats. Dit betekent dat de RKK de beslissende stem heeft wat het groen daar betreft.
- BW: Toegang moet gecontroleerd zijn.
- BW: Tekenen nogmaals bezwaar aan tegen de weergave; op de impressie is een groen vlak afgebeeld maar dit is een verkeerde voorstelling van zaken, lijkt nu gras, is in werkelijkheid bebouwing.
- BW: Bij RKK bestaat nu een nieuwe bastionvorm; de oude situatie is feitelijk een punt geweest. Daarmee is het argument 'terug naar oude situatie' niet correct. De nieuwe situatie is niet gebaseerd op de contouren van de oorspronkelijke, vroegere situatie. BW verwijzen daarbij naar een rapport uit 2015 met historische onderleggers van Bosch Slabbers.

→ Variant B

- BW: Impressie laat weer teveel gras zien, meters die er in werkelijkheid niet zijn/komen.
- PL: Bestaande beplanting op wallen blijft in deze variant staan, in stand houden wat er nu is. Damwand moet er wel komen, daartoe zal hier en daar wat beplanting weg worden gehaald, maar in principe blijft de huidige mate van beplanting gehandhaafd. Er komt geen onderhouds/wandelpad. De puntige bastionvorm van de vesting komt er dan ook niet in.
- BW: Oostsingel is van oudsher het wandelpad om de vesting heen. In feite heb je daar met het trottoir en de groenstrook en op de Hogewal boven op het trottoir ook al wandelpaden, dus de stelling van de BW is: er zijn al 3 wandelpaden, er is geen behoefte aan een vierde wandelpad.
- BW: Kunnen zich volledig vinden in het niet aanleggen van een wandelpad rondom de begraafplaatsen.
- BW: Dit is dus de variant waarvan de wethouder zei dat er bijna niks verandert ten opzichte van nu.
- PL: Het is overigens wel duurste variant; de damwand moet meer houden dus zwaarder zijn.
- BW: Aannemer van Vliet uit Waarder heeft vastgesteld dat een eenvoudige houten verzonken beschoeiing goedkoper is dan de damwand die de gemeente in het plan heeft opgenomen.
- BW: Wortels van de bomen kunnen de wal op z'n plaats houden, het is minder duur dan onderhoud van gras, we bestrijden dat dit duurste variant zou zijn. Volgens deskundigen die door de BW zijn geraadpleegd, zijn de huidige wallen/wanden te behouden door goede beplanting met wortels om alles op z'n plek te houden. Goed voorbeeld: Zaltbommel.
- PL: Beheer is ook aan het bestuur.
- BW: Het onderhoud van kale wallen gaat de gemeente en BW ook heel veel geld kosten. Afgelopen decennia heeft er weinig tot geen onderhoud plaatsgevonden.

→ Variant C

- PL: Variant C zit tussen A en B in. Hoekige lijnen van beschoeiing waarmee vestinglijnen teruggebracht worden. Huidige beplanting wordt in stand gehouden. Er ontstaat nieuw land achter de damwand, waar nu nog singel is. Ecologische toevoeging aan wallen.

- BW: Groot bezwaar om singel te dempen om land te creëren waar recreatie gaat plaatsvinden. Een achteruitgang m.b.t. variant B.

Bewoners geven aan dat zij een andere variant hebben bedacht.

→ Variant 'D' namens BW

- BW: Variant 'D' komt het dichtst bij variant B van de PL presentatie. Het is een uitwerking van Variant B, maar met een natuurvriendelijke eenvoudige houten verzonken beschoeiing. Deze optie hoeft niet duur te zijn.

- BW: Er is een rapport i.o.v. de gemeente uit 2014: vestingstad singelgebied woerden, door een monumentenadviesbureau. Dit heeft gediend als basis singelplan. H4 gaat over oevers en beschoeiingen. Dit is een waardevol rapport voor de gemeente. De groenstructuur aan wal wordt specifiek genoemd als cultuurhistorische waarde, geadviseerd wordt die te onderhouden.

Er is ook een aanbeveling gedaan om de singel qua contouren te behouden. In het rapport wordt niet gepleit voor aanleg graswallen.

- BW: Wel wordt de aanbeveling voor een wandeling rondom de singel genoemd. BW zijn het daar op zich mee eens, lopen zelf regelmatig rondje singel, maar er zijn al 3 wandelpaden, een extra pad is niet nodig.

- BW: De singel en de oude algemene begraafplaats zijn ook rijksmonument. Wat daarbij staat beschreven: hoog geboomte van verschillende soorten. Plicht gemeente om rijksmonumenten te onderhouden. Bij Bredius en Rijn Noord is het zo dat er een onderhoudstaak is, van €80.000, om werkzaamheden te verrichten. Voor onderhoud van de tuin bij Villa Rijn Noord is een stichting opgericht. Zou een voorbeeld kunnen zijn voor onderhoud bastions. Iedereen die betrokken is of zich betrokken voelt; we willen mooie wallen behouden, uiteindelijk willen we hetzelfde als de gemeente. Flora en fauna behouden, een natuurvriendelijke oever zoals de voorkant van het Bredius.

- BW: Voor boten is een bord 'Max 6 km' neergezet, waarvoor dank. Het is nodig de golfslag van bootjes te beperken, dit heeft weerslag op de kade. In het rapport van 2014 aan de gemeente is voorgesteld: een eenvoudige houten verzonken beschoeiing. Volgens aannemer van Vliet uit Waarder zijn de kosten hiervan lager dan de 3 opties van de gemeente (advies zomer 2020 na inspectie van locatie). De beschoeiing is mogelijk zoals het onlangs is aangebracht bij het theehuisje aan de buitensingel.

- BW: Wat betreft onderhoudskosten: er is een onderhoudsgroep nodig, de afgelopen decennia is er te weinig aan onderhoud gedaan, dit moet in de toekomst beter.

- BW: De historie zou mooi zijn om te tonen in de monumentale gebouwtjes op de begraafplaatsen. Ergens rond 1850 is de begroeiing gestart, al 170 jaar is het zo, dus historisch van betekenis, ook voor aangezicht. BW willen graag meedenken om de historie te tonen aan bezoekers en omwonenden.

Bewoners vatten bezwaren nog eens samen.

→ Wandelpad

- BW: Wandelpad rondom begraafplaats zorgt voor vermindering woongenot, uitzichtvermindering, waardevermindering woning, overlast recreatie (mag iets minder uitbundig – singel is van ons allemaal, maar kan grote invloed hebben op ons woongenot), wandelpad ook bezwaarlijk, denk aan Westdampark, Batenstein 2.0. Het wandelpad komt niet terug in de cultuurhistorische analyse. Sinds 1923 is de Oostsingel het wandelpad rondom de vestingwallen, overigens verhard in 1946. Een nieuw wandelpad aan de voet van de bastions betekent ook aantasting van flora en fauna. Watervogels vinden het nu prachtig, worden niet gestoord, zijn vrij, kunnen direct van water op kant, nesten daar ook. Een wandelpad tast dit aan.

- BW: De historische lijn (onderleggers) zitten onder het talud en niet buiten het talud. De piketpalen zoals die nu in het water staan hebben geen historische basis en zijn in strijd met bestemmingsplan binnenstad. Dat traject moet je niet in willen gaan; BW houden het huidig bestemmingsplan binnenstad graag overeind.

Er is geen behoefte aan een extra wandelpad, BW voelen die behoefte in elk geval niet. Wandelen over de Oostsingel wordt als prettig ervaren, iedereen is van harte welkom, bewoners zien daar geen probleem.

- BW: In begin waren voor het Exercitieveld ook 3 varianten, bij alle 3 varianten stond een wandelpad ingetekend. Niet bekend of er bezwaren zijn, 1200 mensen hebben ingestemd, dus hoe staat het daarmee? Wandelaars willen langs of over het Exercitieveld kunnen wandelen, bewoners vinden dat ook. Meenemen in een totaalplan dat verder reikt dan beschoeiing lijkt wel zo logisch.

→ Kale wallen

- BW: Kale wallen zorgen voor vermindering woongenot, niet alleen vanaf door kijkerspubliek vanaf het wandelpad maar ook door kijkerspubliek vanuit de begraafplaats bovenop. Daarnaast aantasting van flora en fauna. De kale wallen waren niet in de rapporten uit 2014 en 2015 opgenomen, in beide staan er bomen op de wal. Daarbij vraagt het rijksmonument ook om hoog geboomte van meerdere soorten. De kale wallen zijn voor de bewoners een degradatie van de groenstructuur die al 170 jaar bestaat.

→ Conclusie bewoners

- BW: Komen daarom uit bij begroeide wallen, behoud van de huidige singelcontouren, en de beschoeiing bij voorkeur eenvoudig houten en verzonken.
- BW: Doen een concreet aanbod om verder mee te denken, in een kerngroep onderhoud waarbij RKK, gemeente, aanwonenden en deskundigen een rol spelen zowel bij de aanleg als het onderhoud. Net zoals bij Bredius en Villa Rijnoord. Bewoners kunnen zich voorstellen dat er voldoende draagvlak is om dat vorm te geven.
- PL: Als ik het samenvat hoor ik twee sporen: spoor 1 is Variant B maar dan met een lichtere lagere damwandconstructie, en spoor 2 is beheer en onderhoud van wat groeit en bloeit. Spoor 1 valt binnen deze opdracht, en spoor 2 kan de gemeente mogelijk faciliteren door daarin iets op te tuigen via de beheerder. De projectleider echter heeft de opdracht te bouwen, en gaat niet over beheer en onderhoud. De bereidheid hiertoe vanuit de bewoners is wel heel helder aangeboden en staat genoteerd.
- BW: Zoals bekend is er een petitie opgesteld en getekend. Er wordt aangenomen dat wie niet zich aangemeld heeft voor een bewonersgesprek n.a.v. de uitnodiging van de gemeente, achter de petitie staat.
- BW: De wens is dat het rapport van juni 2014 waarover is gesproken, wordt meegestuurd naar de gemeenteraad. De aanbevelingen uit dit rapport zijn echter verwerkt op een manier die niet de onze is. Ergens is het in 2014 van de rails gegaan. *[Latere toevoeging aan dit verslag namens BW:]* Uit historisch onderzoek van o.a. de Hugo Kotestein stichting blijkt overigens dat in het rapport uit 2014 een aantal verkeerde aannames zijn gedaan over de zgn. 'escarpe'.
- BW: Voor het aan de gemeenteraad wordt gepresenteerd, is het verzoek de impressies reëler te maken met bebouwing achter de wallen, geen groen grasveld. En op de eerste impressie is te veel gras naar binnen toe getoond. Lijkt veel langer grasgebied te zijn dan het is; dit doet het groener lijken dan het wordt.
- BW: Op een tekening van het Waterschap (begin 2016) staat dat 2 hoge bomen moeten verdwijnen.
- PL: In onze varianten verdwijnen die niet, maar water moet wel gecompenseerd worden.
- BW: Zal tekening Waterschap toesturen. Waterschap is niet leidend. Maar zijn wel onderliggende stukken.
- BW: Wijst op brief van 25-9-2020 die in dit dossier hoort, en mee moet richting college/gemeenteraad.

- De bewoners hebben grote bezwaren tegen Variant A en C. Een uitwerking van variant B ('variant D') vinden zij een goede optie.
- Dit verslag mag van de bewoners, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

Aanvulling BW d.d. 14-12-2020:

BW heeft historisch onderzoek gedaan naar de escarpe en/of wandelpad rondom de begraafplaatsen. Het is hem gebleken dat er geen aanwijzingen zijn dat er ooit een escarpe en/of wandelpad rondom de begraafplaatsen heeft gelegen. Hij wil zijn bevindingen graag met het projectteam delen. Hierbij wordt verwezen naar het onderzoek van de Hugo Kotestein stichting.

Bijlage: 'Woerden Binnenstad'

→ Variant A

- BW: Bebouwing in de impressie opnemen/aanpassen niet belangrijk en niet nodig, kijkt daar doorheen.
- BW: Deze variant is heel erg kaal. Nu zie je ondanks de winter wel natuur. Laat de natuur z'n gang gaan. Meneer is meer van strak, maar vindt het voorstel ook té strak.
- BW: Vrees voor overlast van hangjongeren. Is nu ook al, achter (Bredius).
- BW: Variant A valt af.

→ Variant B

- BW: Houten paaltjes bij theehuis Villa Rijnoord zijn wel mooier/natuurlijk dan de strakke beschoeiing.
- PL: Hier is wel water/grondkering nodig. Dus vraagt in principe wat anders. Gaat ook om esthetiek.
- BW: Wat er nu ligt aan de kant van Oostsingel 17 is wel heel netjes. Maar toch voorkeur voor de paaltjes boven de grond met natuurlijker effect.
- PL: Beheerstechnisch moet het in elk geval te onderhouden zijn.
- BW: Variant B past het best. Blijft meest zoals nu en toch opgeknapt.

→ Variant C

- PL: Voegt toe dat er ruimte ontstaat voor een pad, maar dat dit niks meer wordt dan gras; geen stenen, geen gemarkeerd pad. Slechts een berm onderaan het talud.
- PL: Geeft verder aan dat de wal rond de RKK begraafplaats ook eigendom is van de RKK, dus die heeft het laatste woord. Alles wat daar groeit is niet vergunning plichtig, dus er is geen kapvergunning nodig.
- BW: Variant C is mooi maar er is vrees voor hangjongeren. Als je een strakke lijn wilt, kun je optisch ook wel wat doen zonder dat het heel extreem is. Wel bastionvorm, iets strakker qua bastionlijn, maar dat je zorgt dat die hele lijn wel begroeid is en dat mensen er niet gaan lopen. Hoeft niet zo ver de singel in als tot de nu geplaatste piketpalen.
- BW: Mooi is wel plantgroei aan de voorkant van de beschoeiing. Ook beter met het oog op snelle bootjes. Een tip: waterlelieplanten in de singel zorgen ervoor dat men rustiger vaart.

→ Eigen tussenvariant door bewoners als optie genoemd

- BW: Opperen eigen tussenvariant, tussen B en C in. De strakke lijn van C maar verder naar binnen, geen pad. Als die vorm/lijn voor gemeente zo belangrijk is, doe het dan minder heftig.
- BW: Riet ervoor is erg mooi. En waterlelies erbij!

- De bewoners spreken hun sterke voorkeur uit voor Variant B (waarbij zij een natuurlijk uitziende beschoeiing wensen), maar zien ook een oplossing in een tussenvariant.
- Dit verslag mag van de bewoners, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

→ Variant A

- PL: Met kale groene wallen en het wandel/onderhoudspad. De grote bomen op de rooms-katholieke begraafplaats blijven staan. In het water komt ecologische compensatie. Dat zijn rietkragen voor de damwand en matten met begroeiing.
- BW: Wat is de functie van het pad? Het wordt een onderhoudspad en het is te gebruiken om langs het water te lopen.
- BW: De impressies geven een geflatteerd beeld. In de schets ontbreekt de bebouwing. Het getoonde beeld is dus niet conform de werkelijkheid.
- PL geeft aan: Waar bomen weg zouden moeten, worden ze gecompenseerd.
- BW: Deze variant komt heel kaal over. De BW vinden dit zonde van de huidige begroeiing, en zien die als onderhoudsarm.
- BW: Waarom een wandelpad? We verwachten geen hordes toeristen, maar wel blowende hangjongeren.
- BW: De politie zal je er niet zien; er is geen bewaking omdat er te weinig politie is. Het pad geeft aanleiding tot diefstal. Men kan ons in de gaten houden: zijn we thuis of niet?

→ Variant B

- PL: In deze variant blijft de beplanting op te wallen staan. De puntige stervorm van de vestingstad komt niet terug, de huidige lijn blijft gevolgd. Er zal weinig groen sneuvelen, er komt wel nieuwe beschoeiing. Maar geen wandelpad.
- BW: Snelle bootjes maken de wallen stuk.
- PL: De nieuwe hardhouten beschoeiing blijft zo'n 100 jaar goed.
- BW: Hemelwater wordt vanaf de straat afgevoerd naar de Singel, inclusief olie, rubber en andere troep. Dat drijft in de Singel.
- PL: De waterkwaliteit van de Singel is wel erg goed. En het is beleid om juist het hemelwater af te koppelen en naar de Singel te voeren.
- BW: Vinden olie die op de Singel drijft wel een probleem.
- PL: Het Bastion en het talud (Torenwal) is eigendom van de RK Kerk. Over wat daar gebeurt is de gemeente in gesprek met de kerk.
- BW: Dit is een mooie schets en je bent met deze variant van veel onderhoud af. Het talud is vrij stijl, zo'n 45 graden, dus is dit met zware regenval wel te fixeren?
- PL: dat kan wel, het talud is stabiel. Er is wel een damwand nodig om de grond op zijn plek te houden.
- BW: Geven aan voor deze variant te zijn.

→ Variant C

- PL: Deze zit tussen A en B in. Met wél de hoekige lijnen van de vestingstad, een historische lijn, maar ook met behoud van beplanting en daarnaast komt er wel een wandel/onderhoudspad. Dit pad wordt echter aan het zicht onttrokken. Ook hier zal een stukje van het water naar grasland worden omgezet voor de vestingcontouren. Wat er gaat groeien mag er blijven groeien. Het land heeft een onderhoudsfunctie ten behoeve van de Bastions. En je kunt er dan omheen lopen, maar het pad wordt aan het zicht onttrokken door begroeiing, dus er is geen open zicht op de Oostsingel.
- BW: Vinden het niet passen bij de wallen en niet mooi.

- De bewoners spreken hun voorkeur uit voor Variant B.
- Dit verslag mag van de bewoners, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

De projectleider heeft drie varianten (A, B en C) gepresenteerd, waarbij de bewoners vragen hebben gesteld en opmerkingen hebben gegeven, om het gesprek te voeren over de varianten.

→ Variant A

Er is bij variant A gesproken over onderhoud en het feit dat de RKK eigenaar is van het bastion met de RK begraafplaats. De bewoners vragen zich bij variant A af of het wel netjes wordt onderhouden en of het wel gebaseerd is op correcte tekeningen. De projectleider spreekt over de levensduur van de huidige wallen en noemt het terugbrengen van de oude vestinglijn.

De bewoners uiten ook hun zorgen over het verdwijnen van water en ecologie en over overlast van jongeren wanneer er een wandelpad komt. De projectleider noemt het aanbrengen van beplanting met matten in het water voor de beschoeiing, en geeft aan dat het pad in deze variant niet verhard wordt en dient als onderhoudspad.

→ Variant B

De bewoners vragen zich bij variant B af of de bomen op de beschoeiingslijn in deze variant verdwijnen. Waarom kan er geen natuurlijke overgang zijn? De praktijk wijst uit dat de grond niet (is) verzakt. De projectleider zegt dat de beschoeiingslijn in deze variant mogelijk iets buiten de huidige bomen om kan. En hij geeft aan dat de beschoeiing sterk genoeg moet zijn om de grond te keren. De damwandconstructie is daarop berekend.

→ Variant C

Bij deze variant hebben de bewoners extra zorgen over recreatie op het pad en hangjongeren die zich kunnen verschuilen op de begroeide wallen. Zij zien niets in een extra wandelpad. De projectleider heeft begrip voor de zorgen en geeft aan dat ze worden genoteerd.

→ Algemene opmerkingen van de bewoners

De bewoners hebben nadrukkelijk gepleit voor een aangepaste variant B.

Zij hebben in twijfel getrokken dat bij variant B, een zware dure beschoeiing noodzakelijk zou zijn i.v.m. de afschuiving van de wal, zeker als men een vloeiende overgang naar het water zou realiseren iets buiten de huidige waterlijn.

De bewoners hebben een second opinie / onderzoek naar de mogelijkheden aanbevolen voor variant B, met het oog op de kosten. Beperking van de kosten bij variant B moet volgens de bewoners mogelijk zijn. De inhoudelijke argumentatie van de bewoners is als volgt:

- Er is in meer dan 80 jaar geen onderhoud gepleegd – en van afschuiving is geen sprake.
- De natuur / de ecologie behoort prioriteit te krijgen boven de vormgeving (scherpe hoeken).
- Elders in de singels worden natuur-herstellende acties gepland, en bij de hoge wal wordt die teniet gedaan in de voorliggende opties.
- Variant A is in 2014 ontworpen en in 2016 heeft het Waterschap een plan gemaakt met veel meer aandacht voor de natuur / natuurlijke oevers dan het huidige plan. Waarom is er dan nog steeds die prioriteit aan historische "vormgeving"? Goede argumentatie ontbreekt.
- De motivatie vanuit de historische vormgeving van Woerden is zeer discutabel.
- Onderhoudskosten voor de gemeente zullen jaarlijks terugkeren bij variant A en C.
- Er bestaat een risico dat jongeren ongewenst gedrag gaan vertonen op de wallen. M.n. bij variant C.

• De bewoners hebben bezwaren tegen Variant A t/m C en kiezen voor <i>aangepaste</i> Variant B.   • Dit verslag mag van de bewoners, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

→ Variant A

- PL: Er komt een dichte haag rond de RK begraafplaats voor de privacy van ter aarde bestellingen en bezoekers.
- BW: Komen er extra bomen op de wallen bij?
- PL: Nee, 48 bomen op de wallen gaan weg, maar wat verdwijnt wordt elders gecompenseerd. Wat betreft de strakke beschoeiing in het water, we bekijken mogelijkheden om daar ecologie terug te brengen.
- BW: Er dreef een rietpol voor de beschoeiing, die heeft de bewoner vastgelegd, dat groeit fantastisch.
- BW: De begraafplaats is van de RKK. Gaat die met dit plan akkoord?
- PL: Alleen de bisschop moet het plan nog goedkeuren. In gesprekken noemt de RKK variant A het beste.
- BW: Beschouwen jullie het vlakke deel als wandelpad?
- PL: Wij zien het allereerst als onderhoudspad, om het groen bij te houden. Maar men kan er bijvoorbeeld ook een hondje uitlaten.
- BW: Vindt de trap tussen de bastions op de impressie geen goed idee i.v.m. hangjeugd en drugsoverlast. Een verstroring van de vloeiende lijn, die misstaat. Geen trap gewenst.
- BW: Hoe hoog worden de wallen?
- PL: Geschat een meter of 6.
- BW: Hoe breed wordt het pad?
- PL: De palen die nu in het water staan, markeren de buitenste hoekpunten van de nieuwe beschoeiing, gebaseerd op kaarten van rond het begin van de vestingwerken in de 18^e eeuw. Het pad staat nu in het plan met een breedte van 2,5 meter.

→ Variant B

- BW: Alles wat wel plat is in deze impressies wordt dus opgeschoond?
- PL: Klopt. We volgen de huidige contouren, alleen voor de damwand eromheen wordt e.e.a. aan begroeiing weggehaald om het te kunnen realiseren.
- BW: Is B ook de goedkoopste optie?
- PL: Nee, juist de duurste, want we moeten in deze variant een zwaardere damwand plaatsen.

→ Variant C

- BW: Wij zijn niet blij met een pad.
- PL: Ook de RKK vindt het pad sociaal onveilig i.v.m. vele bomen. Men kan zich er makkelijk verstoppen.
- BW: Inderdaad is de sociale onveiligheid precies wat de bewoners deert, inclusief mogelijke drugsoverlast. Dus helemaal eens met de visie van de RKK.

→ Algemene vragen en opmerkingen

- BW: Hoe onderhoud je de taluds?
- PL: Dat kan met het onderhoudspad. Als er geen onderhoudspad is, kan dat niet.
- BW: Dan zou het, in variant A en C, wel goed bijgehouden moeten worden.
- PL: Als het pad er komt, wordt er ook gezorgd voor het bijhouden ervan.
- BW: De brief die we eind 2020 ontvingen over de bestrating bovenaan de wal, hoort dat bij deze plannen?
- PL: We fatsoeneren de algemene begraafplaats, o.a. voor rondleidingen, dat project staat op zichzelf.
- BW: Wat zou de verdere tijdsplanning zijn van het bastions project?
- PL: We hadden de bastions al eerder af zullen hebben, maar de Gemeenteraad heeft zich afgevraagd: is dit nog steeds het beeld zoals we dat willen zien? Dus: pas op de plaats in de uitvoering. Herbezinnen samen met de bewoners en de RKK, maar ook met de Vestingraad. Uiteindelijk wordt alle informatie voorgelegd aan de Gemeenteraad. De gesprekken zullen waarschijnlijk in maart afgerond zijn. De uitvoering zal binnen twee à drie maanden staan, naar verwachting nog voor de zomer.
- BW: De palen staan wel heel ver het water in, land verdwijnt. In deze tijden is het water juist nodig.
- PL: Er is vergunning voor verleend. Al het water dat hier verdwijnt, moet elders gecompenseerd worden.
- BW: Variant B lijkt ecologisch beter.
- PL: De damwand maakt het op zich lastig voor watervogels. Eenden-trappetjes werken wel.
- BW: De eerder genoemde rietpollen in het water zijn een prima oplossing voor die ecologie!

- De bewoners spreken hun voorkeur uit voor Variant B.
- Dit verslag mag van de bewoners, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

→ Variant A

- BW: Er wordt in dit scenario toch een enorm stuk water gedempt?
  - PL: Inderdaad, het land komt tot aan de palen die in het water zijn gezet.
  - BW: En aan de zijkant van de RK begraafplaats blijven de twee bomen staan, maar de rest gaat weg?
  - PL: In dit scenario klopt dat. Bomen die verdwijnen, worden wel gecompenseerd.
  - BW: Maar nieuw geplante bomen zijn dan kleintjes?
  - PL: Inderdaad, dat zijn 'ontwikkelbomen'.
  - BW: Hoe werkt het onderhoud? Dit zal flink wat onderhoud vragen?
  - PL: Onderaan komt de ruimte om het maaien van de wallen mogelijk te maken.
  - BW: Maar dat wordt dan toch een gigantisch breed pad?
  - PL: Het pad wordt 2,5 tot 3 meter breed zodat er een maaivoertuig over kan. De kadelijnen van meer dan 250 jaar geleden, van de vesting, worden teruggebracht. Overigens moet het water dat hier verdwijnt, wel elders in de omgeving volledig gecompenseerd worden. Dat is ook haalbaar, er is ook op andere plekken al meer water gecreëerd. De vergunning is ook reeds verleend.
- Verder experimenteren we met rietkragen vóór de beschoeiing, om de ecologie weer ruimte te geven. Die kragen kunnen behoorlijk hoog worden. Zo hoog dat zwemmers ermee te weren zijn. Het is namelijk niet de bedoeling dat er een ligweide gaat ontstaan.
- BW: We hebben best wel overlast en irritatie van de zwemmers in de buurt. Dat moet niet bij de bastions ook gebeuren en de overlast verergeren. We zien op de tekening tussen de bastions een trap. Hoe zit dat?
  - PL: Dat is een optie, maar niet nodig, het is geen vast onderdeel van dit scenario.
  - BW: Het pad onderaan de wallen was toch eigenlijk wel als wandelpad bedoeld? Je ziet dat ook op de impressies en er staat ook een bankje getekend.
  - PL: Wij zien het meer als onderhoudspad, het pad wordt niet uitgevoerd of aangelegd als wandelpad, de mogelijkheid om er overheen te lopen is er in dit scenario wel. Er staat inderdaad een bankje ingetekend, dat is helemaal rechts aan het begin, recht onder de stenen muur van de RK begraafplaats.

→ Variant B

- BW: Is dat dezelfde beschoeiing zoals die overal is toegepast?
- PL: Klopt, net als elders langs de singel.

→ Variant C

- BW: De beschoeiing in dit scenario blijft op de huidige lijn?
- PL: Nee, de beschoeiing komt ook in deze variant conform de palen die in het water staan. Maar wel blijft hierbij de huidige begroeiing staan.
- BW: Men kan hier dus ook wel onderaan omheen lopen.
- PL: Dat klopt, dat zou kunnen. Overigens is de RKK geen voorstander van variant C, vanwege de grotere sociale onveiligheid die ze bij deze variant verwachten.
- BW: Met het oog op de sociale veiligheid zou ik deze variant inderdaad zeker niet uitvoeren. Dit wordt een echte hangplek met veel risico op overlast.
- PL: Eerlijk gezegd verwacht ik hier dus ook geen goedkeuring op.

→ Algemene vragen en opmerkingen

- BW: Dan blijven er eigenlijk maar twee scenario's over.
- PL: Waarschijnlijk wel.
- BW: Het is eeuwig zonde als de huidige bomenbegroeiing verdwijnt en met dat pad verwachten we echt overlast. Zoals het nu is in de huidige setting, wordt de situatie niet beter als variant A of C doorgaat. Als onderhoud van de beschoeiing nodig is, moet dat uitgevoerd worden. Als de beschoeiing te hard of te strak wordt, kunnen de rietkragen een goede oplossing zijn.
- BW: Is er een optie om de oude lijn terug te brengen zonder het risico op overlast te creëren? Ik kan me voorstellen dat het voor de gemeente mooi is dat de oorspronkelijke lijnen terugkomen.
- PL: Dan zou dat met hekken moeten, maar dat zie ik niet echt als een optie.
- PL: Wel goed om te weten: het bastion met de RK begraafplaats is ook eigendom van de RKK. Die kan bepalen wat er daar uiteindelijk wel of niet gebeurt. Daar zijn we wel afhankelijk van.
- BW: Als je kijkt naar onderhoud in de afgelopen jaren: er is bijna niets aan gedaan. Is dat niet het beste, dat er geen onderhoud nodig is met de huidige wallen?

- PL: We kunnen het nu ook niet onderhouden. Als je niets doet, dan laat je alles wat er groeit aan het lot over. Het blijft niet voor altijd in de huidige staat natuurlijk. Er zijn ook bomen die aan hun eind komen.
- BW: De binnenstad is nu zo mooi aangekleed, zo mooi groen; met variant A gaat dat wel verloren.
- PL: We hebben wel de verplichting om ons bomenbestand gelijk te houden.
- BW: Maar dat kan dus ook elders zijn. Kale wallen op de bastions zijn in onze ogen wel echt een aantasting van het aanzicht. Worden deze scenario's alleen met de bewoners besproken?
- PL: We bespreken ze ook met de RKK, met de Vestingraad, met de Commissie die gaat over het erfgoed. En uiteindelijk worden de scenario's afgewogen binnen de Gemeenteraad.
- BW: Wordt ook getoetst wat er is aangedragen aan historisch onderzoek door bewoners?
- PL: We hebben inderdaad nieuw onderzoek ontvangen. Dat wordt niet opnieuw historisch getoetst, er heeft al eerder toetsing plaatsgevonden. Wel wordt alle nieuwe informatie gedeeld met de Gemeenteraad. Het is aan de Gemeenteraad om zich daarin te verdiepen of niet.
- BW: Wij willen graag een lans breken voor het nagaan van de informatie van de bewoners die daar ontzettend hun best voor gedaan hebben. Dus om dat wel nader uit te zoeken. Want dat verhaal klinkt heel plausibel. We willen niet dat dat ergens in een archief verdwijnt, maar dat daar goed naar wordt gekeken.
- PL: Helder, dat nemen we op in het verslag, het staat genoteerd.

• De bewoners spreken hun voorkeur uit voor Variant B.   • Dit verslag mag van de bewoners, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

Verslag gesprek 'Bastions Hogewal / Torenwal' met bewoner(s) Oostsingel

BW=Bewoner(s), PL=Projectleider

→ Variant A

- PL: Bovenaan de wal komt een winterdichte haag.

- BW: Er is al een haag, toch?

- PL: De haag is nu vrij dun. In overleg met de kerk willen we het zicht op de begraafplaats wegnemen met een dichte haag, voor de privacy.

De damwand wordt in deze variant gebaseerd op kaarten van rond 1830. Men wilde vroeger de vijand zien aankomen, vandaar de open structuur. Wel willen we vóór de beschoeiing met een rietkraag flora en fauna weer de ruimte geven.

Het pad onderaan de wal heeft een dubbelfunctie: het is ruimte die de maaiers nodig hebben, en men kan er een ommetje over maken. Of de trap op de impressie meerwaarde heeft is de vraag, we kunnen zonder.

Het idee is verder dat er een mooie bomenrij om de begraafplaatsen heen komt te staan.

→ Variant B

- PL: Om de damwand te kunnen aanbrengen, wordt er alleen onderaan wat beplanting weggehaald waar dat nodig is, maar deze variant is bedoeld om de huidige beplanting en begroeiing in stand te houden. De stervorm van de vesting komt dan niet terug. Dit is dan dus voor een langere periode het geval.

→ Variant C

- PL: Aanvullend ter informatie: de RKK is eigenaar van dit hele bastion, niet de gemeente. We weten dat de RKK niets ziet in deze variant, want sociaal onveilig. Dus we verwachten hier geen toestemming op.

- BW: Deze variant valt dus af.

- PL: Doel is voor beide bastions dezelfde aanpak, dus niet dat er twee verschillende bastions ontstaan.

→ Algemene vragen en opmerkingen

- BW: Variant A is om te zien helemaal niet verkeerd, maar ik vrees wel voor overlast. 's Avonds verwacht ik dat daar jongeren gaan zitten, met alle gevolgen van dien.

- PL: Ter aanvulling: het pad zou enkel van gras worden, niet verhard en het wordt niet aangemerkt als pad.

- BW: Ook elders aan de singel lijkt het soms een groot vakantiepark. Op basis daarvan ga ik toch voor variant B. Om te voorkomen dat het een recreatiepark wordt, met de overlast die dat mee kan brengen. En de kans op schimmige zaken op die plekken.

- De bewoner spreekt zijn voorkeur uit voor Variant B.
- Dit verslag mag van de bewoner, na goedkeuring, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

Verslag gesprek 'Bastions Hogewal / Torenwal' met bewoner(s) Oostsingel

BW=Bewoner(s), PL=Projectleider

→ Vragen en opmerkingen

- BW: Zou zelf kiezen voor de tweede variant met de begroeiing. Vindt de strakke wallen wat onnatuurlijk aandoen.
- BW: Heeft met diverse bewoners gesproken, daar kwamen de wallen geregeld aan bod. Heeft begrip voor de zorgen van bewoners: de vrees voor overlast van (hang)jongeren bij variant A en C, door het pad onderaan de wallen.
- BW: Vraagt zich af of de graswallen mooi zouden blijven.
- BW: Vraagt naar de wielerronde, het zou niet best zijn als die over de wallen zou gaan. De PL geeft aan dat dat absoluut niet gaat gebeuren. Ook de RKK zou daar nooit mee akkoord gaan.
- BW: Vraagt zich af of beplanting op de wallen niet beter zou zijn voor het behoud van de wallen dan gras. Is de beschoeiing wel voldoende om de grond tegen te houden en erosie tegen te gaan? De PL geeft aan dat de damwand die wordt gezet, wordt berekend om de wallen voldoende te keren. De PL vult aan dat de keuze die de Gemeenteraad zal maken, waarschijnlijk voor de komende eeuw het aanzicht zal bepalen.
- BW: Maakt zich zorgen over dat er water verdwijnt bij variant A en C. De PL geeft aan dat dit reeds met waterschap is afgestemd; water dat verdwijnt wordt binnen aangewezen gebied gecompenseerd. Daarop is de vergunning verleend.
- BW: Vindt variant B het meest natuurlijk, houdt van een groene omgeving voor de school. Vreest bij variant A dat wandelende mensen op het pad onderaan de wallen de kinderen op school zullen afleiden. Maar vindt de varianten A en C ook kaal en minder vriendelijk ogen.

- De BW spreekt de voorkeur uit voor Variant B.
- Dit verslag mag, na goedkeuring van de WS, met de Gemeenteraad worden gedeeld.

Variant A:

